

Het universiteits- en hogeschoolpastoraat in kaart gebracht

In deze bijdrage brengen we het universiteits- en hogeschoolpastoraat in Nederland en Vlaanderen in kaart. De doelstelling is breed en we hopen dat deze onderneming leidt tot enkele vragen die mogelijk interessant zijn voor verder gesprek, reflectie en onderzoek. Verderop wordt het echter al snel duidelijk dat dit niet zo evident is. Er bestaat immers veel diversiteit in doelstelling, visie en profilering in het universiteits- en hogeschoolpastoraat. Bovendien is er weinig geweten over de wijze waarop studentenpastores hun bijdrage voor de universitaire gemeenschap conceptualiseren. Er is ook niet veel onderzoek naar impact beschikbaar. Recent onderzoek is voornamelijk afkomstig uit Groot-Brittannië (bijv. Aune et al., 2023) en de Verenigde Staten (bijv. Barton et al., 2020; Miller & Stephens, 2024).

In een eerste onderdeel van dit artikel brengen we het universiteits- en hogeschoolpastoraat in Nederland en Vlaanderen in kaart. We baseren ons daarvoor voornamelijk op de websites van deze diensten. De overkoepelende website van het Landelijk beraad voor studentenpastores zal ons doorheen heel Nederland voeren. Om de situatie in Vlaanderen te onderzoeken richten we ons op de websites van de verschillende universitaire parochies en initiatieven verbonden aan het Vlaamse Hogeschool- en Universiteitspastoraat (VUHP).

Vervolgens verbinden we deze informatie met recente onderzoeksresultaten. In het tweede deel presenteren we enkele modellen die de veelvormigheid inzichtelijk maken. In een derde onderdeel schetsen we een beeld van het levensbeschouwelijk profiel van de student anno 2025. Als het universiteits- en hogeschoolpastoraat in Nederland en Vlaanderen een levensbeschouwelijk aanbod wil uitwerken voor wie doet ze dit dan? In het vierde onderdeel van deze bijdrage presenteren we vervolgens ook enkele onderzoeksresultaten die peilen naar het zelfverstaan van de universiteits- en hogeschoolpastor. Tot slot illustre-

ren we in het vijfde en laatste onderdeel kort enkele bevindingen uit het recente visietraject van de Universitaire Parochie, KU Leuven.

Het universiteits- en hogeschoolpastoraat in Nederland en Vlaanderen

Op de website van het landelijk beraad voor studentenpastores (www.studenten-pastoraat.nl) kan men doorklikken naar de sites van dertien plaatselijke teams van studentenpastores – van Groningen tot Maastricht. Wie door het aanbod van deze teams in Nederland en Vlaanderen gaat, stelt vrijwel meteen vast dat de aandacht al lang niet meer uitsluitend op het religieuze gericht is en dat men nadrukkelijk aansluiting zoekt bij een samenleving die in verregaande mate gesecculariseerd is. Op sommige plekken lijkt dit ten koste te gaan van activiteiten met een specifiek religieuze invulling die uit het aanbod verdwijnen. Niet in elk team zal men zich bovendien nog identificeren als studentenpastor. Coach, levensbeschouwelijk werker, studentenwerker zijn onder andere termen die gebruikt worden ter vervanging van de beroepstitel studentenpastor. Er bestaan dus heel wat verschillen tussen de teams op het vlak van visie, doelstelling en profilering. Graag bieden we enkele voorbeelden aan waaruit blijkt dat veelvormigheid de norm is.

In de studentenkerk van Nijmegen, die via een stichting structureel verankerd is met de Radboud Universiteit, biedt het oecumenische pastorale team zowel sociale als uitgesproken religieuze activiteiten aan. Sociale activiteiten zijn bijvoorbeeld: één op één gesprekken met de pastores, begeleiding bij rouw en verlies, meditaties, excursies, filmavonden. De religieuze activiteiten zijn bijvoorbeeld: vieringen

op zon- en feestdagen, gebedsmomenten, Bijbelstudiegroepen, geloofsgespreksgroepen, sacramenten.

De studentenpastores aan de Technische Universiteit Delft zetten met hun centrum MoTiv vooral in op persoonlijke ontwikkeling, gesprek over existentiële levensvragen, zelfleiderschap. Dit is trouwens een tendens bij de meeste Nederlandse teams. Er wordt veel aandacht besteed aan de persoonlijke ontwikkeling, gesprekken over grote en kleine levensvragen, communicatietechnieken, authentiek leiderschap. De aandacht voor het religieuze lijkt daarbij verwezen naar de achtergrond en misschien zelfs te vervagen.

Er zijn ook teams waar de verankering in de onderwijsinstelling minder uitgewerkt is en die voornamelijk ondersteund worden door een kerkgemeenschap om zich in te zetten voor de aanwezige studenten in de stad. Zo werkt het Arnhem Student Point (ASP) bijvoorbeeld als een zelfstandige non-profitorganisatie, gefinancierd door de Protestantse Kerk Nederland, die zich voornamelijk in de markt zet als ontmoetingsplaats voor studenten met een cultureel diverse achtergrond. Net zoals in Delft profileert men zich voornamelijk op thema's zoals zelfontplooiing op geestelijk en spiritueel vlak. Ze richten onder andere 'talks and walks' in, 'talks in silence', individuele gespreksbegeleiding, retraites. Op hun website wordt niet verwezen naar religieuze activiteiten (toegang maart 2025). Het interkerkelijk platform studentenpastoraat in Utrecht (IPSU) profileert zich wel nadrukkelijk als religieus en organiseert onder andere Taizé-vieringen, kloosterweekenden, rouwgroep. Het aanbie-

den van individuele gespreksbegeleiding met een studentenpastor blijft wel bewaard als activiteit bij alle Nederlandse teams die te raadplegen zijn op de website van het landelijk beraad.

Eenzelfde kleurrijk beeld, zij het minder uitgebreid, vinden we terug in Vlaanderen. Het Vlaamse hogeschool- en universiteitspastoraat (VUHP) organiseert op jaarlijkse basis tijdens de maand januari een studie-tweedaagse en nodigt daartoe alle studentenpastores uit die werkzaam zijn in het Vlaamse hogeschool- en universiteitspastoraat. In Vlaanderen zijn de meeste pastores structureel verankerd in de onderwijsinstelling waarvoor ze werkzaam zijn. Niet elke onderwijsinstelling stelt studentenpastores aan. Daarnaast zijn er ook in de meeste studentensteden heel wat lokale en losstaande initiatieven van christelijke verenigingen, zoals kloosterorden, plaatselijke parochies, geloofsgemeenschappen die een pastoraal aanbod uitwerken voor studenten. Zij zijn meestal niet structureel verbonden met de onderwijsinstellingen.

De aangestelde studentenpastores in Vlaanderen werken vaak onder de klassieke vlag van pastorale dienst of universitaire parochie en zijn daarvoor vrijgesteld. Anderen werken als docent en besteden een beperkt percentage van hun opdracht aan geloof, zingeving en spiritualiteit. Dit is vaak het geval aan hogescholen. Zomaar een dak, de pastorale dienst van de Universiteit Antwerpen, biedt zowel liturgische vieringen aan als activiteiten die een sociale, culturele en levensbeschouwelijke meerwaarde bieden. Deze werkwijze wordt ook gevolgd door onder andere de Universitaire

Parochie van KU Leuven en de studentenpastor van Universiteit Hasselt. In de Karel de Grote Hogeschool in Antwerpen bieden docenten een werking 'Student en Engagement' aan, waarbij men wil praten, nadenken over en bijdragen aan een duurzame samenleving.

Eenheid in veelheid? Drie modellen in het studentenpastoraat

Wie de karakteristieken van het universiteits- en hogeschoolpastoraat in beeld tracht te brengen, ontdekt al snel dat dit pastoraat veelvormig en veelkleurig van aard is. In 2001 voerden Mark Cartledge en Dawn Colley een onderzoek uit naar de identiteit van het universiteitspastoraat in St. John's College (Durham) en het Rooms-katholieke college in Utsaw in het noordoosten van Engeland (Cartledge & Colley, 2001). Op basis van de interviews die ze voerden met de verschillende studentenpastores van deze colleges onderscheidden ze in hun onderzoek drie grote modellen in het universiteitspastoraat: (1) het parochiemodel, (2) het sacramentele model, (3) het (al dan niet kerkelijk) samenkomstmodel. Zoals hierboven al bleek en verderop zal blijken, laat echter geen enkel universiteits- en hogeschoolpastoraat zich vatten in slechts één enkel model. Vaak worden de verschillende modellen met elkaar gecombineerd. Omdat de drie modellen toch ook vandaag nog vaak herkenbaar zijn als onderdeel van het universiteits- en hogeschoolpastoraat loont het de moeite om de drie modellen kort voor te stellen.

In het parochiemodel wordt de gehele onderwijsinstelling beschouwd als parochie. Alle studenten en personeelsleden – al dan niet christelijk – kunnen bijgevolg beroep doen op

de diensten van de aanwezige pastor(-es). In dit model ligt de primaire focus op het uitbouwen van netwerken in de onderwijsinstelling. Pastores die werken volgens dit model proberen zoveel mogelijk studenten en personeelsleden in dit netwerk te ontmoeten op de plaatsen waar deze zich in de instelling bevinden. In dit model gaat de pastor voornamelijk op pad om studenten en personeel te ontmoeten: het 'ga-model'. Het samenbrengen van een bidende gemeenschap komt pas op een tweede plaats. De kracht van dit model is dat het niet veel vraagt van de studenten en personeelsleden tot wie het zich richt. De pastor gaat in interactie met studenten en personeel op die plaatsen waar ze zich bevinden. Volgens Cartledge en Colley schuilt er ook een gevaar in dit model. Wanneer men enkel uitreikt en rondtrekt, bestaat de kans dat het pastoraat te vrijblijvend is en te weinig verankerd raakt. Dit maakt de studentenpastor kwetsbaar.

Voornamelijk de studentenpastores die door de onderwijsinstelling aangesteld zijn, lijken aspecten van dit model in hun werking te integreren. Hun opdrachten reiken dan ook vaak breder dan de eigen organisatie. Onder andere in Nijmegen en aan KU Leuven worden pastores bijvoorbeeld ingeschakeld voor de begeleiding bij het overlijden van een student of personeelslid ongeacht diens levensbeschouwelijke achtergrond. Pastores worden ook op regelmatige basis uitgenodigd voor allerlei overleggraden van de onderwijsinstelling en hebben zo een kans om het beleid mee vorm te geven.

In het sacramentele model ligt de focus op het vieren van liturgie en de bediening van de

sacramenten. De voornaamste opdracht van de pastor ligt in het samenbrengen van een gemeenschap in de kapel of de kerk rond de liturgie en/of het vieren van de sacramenten. Alle andere pastorale praktijken komen daarbij op de tweede plaats. In tegenstelling tot het eerste model is de pastor hier niet degene die onderweg is, maar diegene die studenten en personeel uitnodigt. Studenten en personeel moeten zelf een inspanning leveren om naar de plek te komen waar de liturgische vieringen plaatsvinden. Is het eerste model een 'ga-model', dan is dit tweede model een 'kom-model', aldus Cartledge en Colley. De kracht van dit model is voornamelijk de duidelijkheid en de samenhang van de dienstverlening. De focus is gericht en eenduidig: liturgie en/of sacramenten. De zwakte ligt voornamelijk in de erg eenzijdig kerkelijke invulling van het pastoraat. Studenten en personeelsleden die hiervoor weinig of geen voeling hebben, zullen zich niet aangesproken voelen. Dit model slaagt er vaak niet in om zich op een significant niveau in te zetten voor de onderwijsinstelling, aldus Cartledge en Colley.

Zoals hierboven beschreven staat dit model erg onder druk in Nederland aangezien men er specifiek voor kiest om het aanbod verregaand te seculariseren waarbij de specifieke aandacht voor het religieuze naar de achtergrond verdwijnt. Onder andere de studentenkerk van de Radboud Universiteit in Nijmegen, daarentegen, draagt sporen van dit model wel nog nadrukkelijk uit. Ook in Vlaanderen wordt de aandacht voor het religieuze bewaard, zij het nooit exclusief. Naast het sacramentele aanbod bestaat er immers ook steeds een breed cultureel en sociaal aanbod voor iedereen. De

pastorale dienst van de Universiteit van Antwerpen beschrijft het verzorgen van liturgie op haar website als één van haar kerntaken.

In het (kerkelijk) samenkomstmodel, zo stellen Cartledge en Colley, worden studenten en personeelsleden uitgenodigd om aan te sluiten bij ontmoetingen en samenkomsten. Men biedt studenten en medewerkers de mogelijkheid om op vrijwillige basis samen te komen naar eigen smaak of interessegebied. Dit model is een variant op het sacramentele model, al ligt de focus nu op de gemeenschapsvormende dimensie, al dan niet in kerkelijk verband. De kracht van dit model is dat het een basis biedt voor het samenbrengen van groepen studenten en personeelsleden die misschien hun interesse in het levensbeschouwelijke zouden verliezen als ze zich er niet langer actief op zouden toeleggen. Een gevaar van dit model bestaat erin dat het pastoraat nogal eenzijdig gericht zou kunnen worden op het samenbrengen van mensen en dat de bredere kwesties die leven in de onderwijsinstelling daarmee over het hoofd worden gezien. Sporen van dit model zijn aanwezig in de pastorale teams in Nederland die vermeld worden op de website van het landelijk beraad voor studentenpastores en in Vlaanderen.

In de nabespreking van de drie modellen stellen Cartledge en Colley vast dat de geïnterviewde pastores aangeven dat ze deze drie modellen in hun praktijk vaak combineren. Men is er immers van overtuigd dat het belangrijk is om zoveel als mogelijk verankerd aanwezig te zijn in de verschillende geledingen van de onderwijsinstelling en dat het dus belangrijk is om actief uit te reiken naar studenten en

personeel (cf. Aune et al., 2023). Tegelijkertijd, vindt men het ook belangrijk om verdiepende (geloofs-)activiteiten aan te bieden waarbij (individuele) gespreksbegeleiding aangeboden wordt, het gelovig zijn een plaats heeft en de gemeenschapsvorming voorop staat. Het is duidelijk dat er altijd spanning zal blijven bestaan tussen het samenbrengen van studenten en personeelsleden enerzijds en het inwerken in de structuren van de onderwijsinstelling en de mensen die daarin werken anderzijds.

De verregaande secularisering van het aanbod van de teams in Nederland is opvallend. Hier past dan ook een kritische kantlijn bij het onderzoek van Cartledge en Colley. Het is immers opmerkelijk dat ze in de bespreking van de gepresenteerde modellen amper aandacht hebben voor de verregaande secularisatie, terwijl die toch ook in Groot-Brittannië sinds de jaren zestig snelle opgang maakt, en wat dit betekent voor de eigenheid van het universiteits- en hogeschoolpastoraat (Field, 2021).

Het doelpubliek: de student anno 2025

Willen we een stand van zaken opstellen, dan is het ook belangrijk om aandacht te besteden aan het doelpubliek van de universiteits- en hogeschoolpastor. Hoe ziet het levensbeschouwelijk profiel van de student er vandaag de dag uit? Volgens de Tsjechische filosoof en theoloog Tomas Halík brengt de secularisatie niet het einde van religie, maar een transformatie. Een opmerkelijke verandering in deze transformatieperiode is de val van de muur tussen 'gelovigen' en 'ongelovigen'. Groepen dogmatisch gelovigen, aanhangers van een streng sciëntisme en militante atheïsten raken steeds verder gemarginaliseerd. Het aantal mensen

bij wie geloof en ongeloof door elkaar loopt, neemt toe (Halík, 2023).

Grootschalig en langlopend onderzoek in Nederland toont eveneens aan dat de hedendaagse mens niet per se minder gelovig is, maar vooral anders gelovig, met veel meer nadruk op ervaringen van horizontale transcendentie. Was de gelovige in de jaren zestig voornamelijk christelijk gelovig, dan stelt men dat 'gelovig zijn' vandaag vaak 'grenzeloos' is. Wat 'gelovig zijn' betekent, moet vandaag bekeken worden van mens tot mens, aldus Taede Smedes (T. Smedes, 2016). Tot zeventig procent van de volwassenen gaf in bovengenoemd onderzoek aan het belangrijk te vinden om af en toe na te denken over belangrijke zinvragen of levensvragen en dit ter bevordering van het eigen mentaal welzijn.

Didier Pollefeyt en Jan Bouwens stellen in een recent onderzoek, *Bridging the Gap*, zeven levensbeschouwelijk profielen van Vlaamse studenten op (Pollefeyt & Bouwens, 2023). Hun onderzoek lijkt aan te sluiten bij de stellingname van Halík en Smedes. Uit hun onderzoek blijkt immers dat de uitgesproken gelovige profielen of atheïstische studenten tot de minderheid behoren. Met 28,5% is het profiel 'algemeen religieus' de grootste groep onder de Vlaamse studenten. Het levensbeschouwelijk profiel van deze studenten wordt gekenmerkt door een algemeen, niet specifiek religieus bewustzijn. Ze zijn de vertegenwoordigers van het hierboven beschreven 'grenzeloos geloven'. Eén op drie van de Vlaamse studenten zoeken vandaag actief of passief naar 'iets diepers', 'iets hogers' dat zin en betekenis geeft aan hun leven. Ze zijn positief ingesteld, willen zich

engageren en gaan graag in op levensbeschouwelijke uitnodigingen.

Na het profiel 'algemeen religieus' volgen de profielen 'nominaal-christelijke studenten' (20,3%) en de 'pluralistisch-atheïstische groep studenten' (20,6%). Nominaal-christelijke studenten hebben nog wel affiniteit met het Vlaamse christendom, maar niet al te diep. In het dagelijkse leven zijn ze liever met andere zaken bezig, maar als het erop aankomt, grijpen ze terug naar christelijke rituelen, tradities en waarden. De pluralistisch-atheïstische groep studenten hebben een zuiver immanente levensvisie. Ze zijn atheïstisch in die zin dat ze geen geloof hechten aan een overstijgende dimensie. De intrinsieke waarde van de mens en de menselijke autonomie worden centraal gesteld. Ze zijn geïnteresseerd in ontmoeting en dialoog met andersdenkenden, aanvaarden en appreciëren de religieuze andere. 6,2% van de Vlaamse studenten behoort tot het levensbeschouwelijk profiel 'binnen-katholieken', 2,2% behoort tot het profiel 'Islamitisch'.

Dit is goed nieuws. Men zou uit deze data immers kunnen afleiden dat een studentenpastor in Vlaanderen (en Nederland?) die een open ruimte wil ontwikkelen voor geloof, spiritualiteit, zingeving en levensbeschouwing, zich kan richten tot minstens vijfenzeventig procent van de Vlaamse studenten. Pollefeyt en Bouwens stellen daarom ook voor om een pastoraal aanbod uit te werken met levensbeschouwelijke activiteiten voor de verschillende doelgroepen. Ze waarschuwen wel om deze studenten niet louter te beschouwen als potentieel christelijke gelovigen die nood zouden hebben aan een christelijke duiding van algemeen-religie-

euze gevoeligheden. Deze groepen studenten verdienen het om vrijuit zichzelf te zijn. Dit betekent niet, zo beklemtonen Pollefeyt en Bouwens, dat de studentenpastor aan zijn of haar eigen identiteit dient te verzaken. Integendeel zelfs, "hoe vrijer en creatiever de christelijke identiteit zich weet te recontextualiseren – aan te passen aan nieuwe contexten – des te authentieker en helderder ze zich kan profileren".

Weten we ook iets over wat studenten van universiteits- en hogeschoolpastores verwachten? Niet uit Nederlands of Vlaams onderzoek. Uit grootschalig en recent Brits onderzoek blijkt wel dat studenten in interviews geen kritiek leverden op pastores wanneer die het religieuze aspect van hun rol niet uitten; de onderzoekers zagen wel dat studenten de religieuze identiteit van de pastor waardeerden. Voorts wensten de studenten uit dit onderzoek niet-veroordelende, benaderbare, inclusieve studentenpastores met communicatieve vaardigheden, in plaats van pastores die traditionele en conservatieve morele codes over seksualiteit en huwelijk hooghouden (Aune et al., 2023).

De bijdrage van studentenpastores aan het campusleven

In recent Amerikaans onderzoek gaven studentenpastores in interviews zelf aan dat ze voornamelijk een bijdrage leveren op het vlak van mentaal welzijn, sociale rechtvaardigheid en het gemeenschapsleven (Barton et al., 2020). Specifiek voor Vlaanderen en Nederland werd er nog geen wetenschappelijk onderzoek gevoerd naar de bijdrage die studentenpastores leveren. Verderop in dit tijdschrift kan

u wel een bijdrage lezen waarin Vlaamse en Nederlandse studentenpastores geïnterviewd worden over hun dagelijkse werking.

De studentenpastores uit het Amerikaans onderzoek verbinden de mentale gezondheidsconditie van studenten aan de uitdagingen waarmee ze tijdens hun studentenjaren worden geconfronteerd. De studentenjaren behoren immers tot de *emerging adulthood*. De studenten maken een transitie door van adolescentie naar volwassenheid. Het is een ontwikkelingsfase waarin jongeren experimenteren met verschillende rollen in de maatschappij en waarin hun persoonlijke identiteit vorm krijgt. Deze leeftijdsfase wordt gekenmerkt door instabiliteit in emoties, relaties en werkcontexten. Niet zelden ervaren jongeren en jongvolwassenen ook een gevoel van existentiële eenzaamheid en missen ze betekenisvolle verbindingen. De studentenpastores hebben daar voornamelijk een preventieve rol: ze bieden ruimte om over deze existentiële thema's te spreken en versterken zo de veerkracht van studenten.

De Amerikaanse studentenpastores gaven aan ook veel te werken met studenten rond thema's die te maken hebben met sociale rechtvaardigheid (zie ook Aune et al., 2023). Thema's als racisme, rassen- en genderongelijkheid, haatmisdaden en homofobie leven erg onder de studenten. Voorts zijn studenten vaak ook op zoek naar betekenisvolle verbindingen en een gemeenschapsleven. Het is niet eenvoudig om een eigen plek te vinden in het campusleven, om uit te zoeken hoe je een relatie met anderen kunt aangaan en hoe je een diepgaande band kunt opbouwen.

De hierboven genoemde bijdragen zijn eerder algemeen menselijk. Op vlak van religieuze en spirituele beleving helpen studentenpastores studenten te navigeren doorheen heel wat praktische bezorgdheden, zoals het vinden van een gebedsruimte, het omgaan met religieuze voedsel- en kledingvoorschriften. Er is ook aandacht voor de interreligieuze diversiteit en men faciliteert dialogen tussen verschillende religies of religieuze strekkingen. De meeste studentenpastores bieden bovendien ook geloofsverdiepende vorming aan die studenten aanmoedigt om zich ook op levensbeschouwend vlak verder te ontplooien en meer vertrouwdheid te krijgen met de eigen geloofstraditie of andere religieuze of spirituele tradities.

Hun kracht situeren de pastores voornamelijk in hun capaciteit om bruggen te bouwen tussen verschillende al dan niet religieuze gemeenschappen. Ze bevorderen de dialoog binnen de universitaire gemeenschap op uiteenlopende wijzen: tussen studenten en religieuze verenigingen, tussen uiteenlopende studentenverenigingen en faculteiten en departementen. Naast de bevordering van de dialoog geven pastores ook aan dat ze goed zijn in de gemeenschapsopbouw. Gemeenschap is immers meer dan het gezamenlijk zitten in een leslokaal. De ruimte die de pastor aanbiedt, leert studenten om in verbondenheid met elkaar de vaardigheden te leren om in gemeenschap te zijn, hun waarden aan te scherpen, te praten over wat belangrijk voor hen is, hun waarden in daden om te zetten, geïnspireerd te worden.

Dit studentenpastoraat levert zo ook een belangrijke bijdrage aan de zorg voor 'de ziel' of de kernopdracht van de onderwijsinstel-

ling, aldus Barton, Cadge & van Stee, of aan de opleiding van studenten tot algemeen breed ontwikkelde mensen. Zodoende leveren de studentenpastores een belangrijke bijdrage aan de algemeen menselijke vorming van de student tijdens diens studentenjaren door samen met hen te werken aan zingeving, hen te leren omgaan met existentiële vragen en hen hun eigen ethiek en waarden te laten begrijpen. Vragen als wat het betekent om mens te zijn, 'wie ben ik?', 'waartoe behoort ik?', 'waar vind ik betekenis en zinvolheid?', ... zijn immers niet enkel vragen die vanuit een academische lens bestudeerd dienen te worden.

Denken we terug aan het aanbod van studentenpastores in Vlaanderen en Nederland dan kunnen we wellicht veronderstellen dat ze de hierboven beschreven bijdragen en sterktes zullen onderschrijven. Er is veel aandacht voor mentaal welzijn, de omgang met existentiële vragen en persoonlijke ontwikkeling. Voorts vinden we ook de aandacht voor geloofsverdieping en interreligieuze dialoog bij verschillende teams terug.

De Universitaire Parochie als 'spiritueel labo'

Tot slot gaan we graag nog kort dieper in op twee keuzes die de Universitaire Parochie (UP) van de Katholieke Universiteit Leuven maakte in haar nieuwe visietekst ter gelegenheid van haar zestigste verjaardag in 2023 die misschien wel inspirerend kunnen zijn in het licht van bovenstaande. UP heeft zich vandaag ontwikkeld tot een rectorale stafdienst met vijf goed uitgewerkte beleidsdomeinen: (1) de studentenwerking; (2) de weekendparochie; (3) rouwzorg; (4) de interreligieuze en levensbe-

schouwelijke ontmoeting en (5) universitaire beleidsondersteuning.

In de vernieuwde visietekst definieerden we UP nadrukkelijk als een 'spiritueel labo'. Als universitaire parochie deelt UP immers mee in de kernopdracht van de universiteit. Net zoals een universiteit de werkelijkheid tracht te doorgronden en de waarheid te dienen door op verantwoorde wijze te experimenteren, poogt UP een spiritueel labo te zijn – een experimentele vrijplaats – voor levensbeschouwing, zinbeleving en spiritualiteit. Een plek waar onbevangen en open gepeild wordt naar het mysterie van het menselijk bestaan, een plaats waar men de confrontatie met fundamentele levensvragen niet uit de weg gaat, een vrijplaats waar men moedig in dialoog kan gaan met de traditie en de toekomst. Het is een plek waar met andere woorden ook 'buiten de lijntjes' kan en mag gekleurd worden in haar opdracht voor de universiteit en de kerk.

Het team van UP koos er – misschien wel tegen de heersende tendens in – ook nadrukkelijk voor om de naam 'parochie' te bewaren. Ze steunt daarvoor op de betekenis van het Griekse *paroikia*. Dit wordt vaak vertaald als 'buurt'. UP ontwikkelt zich in de allereerste plaats tot een open en inspirerende 'buurt' of plek voor geloof, spiritualiteit en zingeving, voor ontmoeting en gemeenschap. We vinden het bovendien belangrijk om op transparante wijze uit te dragen dat de christelijke, katholieke identiteit ons basisreferentiekader is. Dit referentiekader is vooral bepalend voor het mensbeeld van waaruit UP vertrekt: het christelijk personalistisch mensbeeld. Fundamenteel voor dit mensbeeld is dat normen steeds relatief en

historisch zijn. UP kiest er nadrukkelijk voor om een grondhouding aan te nemen die het beste de bevordering van de persoon dient in al zijn dimensies en relaties. In plaats van haar functioneren te laten bepalen door algemeen geldende regels of waarden is ze gericht op het unieke en dynamische karakter van elk levensverhaal.

Net het ingebed zijn in een lange christelijke traditie stelt UP in staat om kritisch te werken. UP wordt in dialoog met deze traditie immers telkens opnieuw uitgedaagd om te reflecteren op het eigen doen en laten in steeds veranderende maatschappelijke contexten. In die zin pleit UP voor een 'recontextualiserende' werking en uitdrukkelijk niet voor een 'reconfessionaliserende' werking (Pollefeyt & Bouwens, 2010). Dit wil zeggen dat we er niet voor kiezen om de klassieke inhouden en vormgevingen van de katholieke identiteit in hun geheel, onverkort en onbewerkt, opnieuw aanwezig te stellen, maar dat we dit geheel aanwezig stellen in een creatieve en inspirerende taal en vormgeving die past bij de leefwereld van studenten en personeel vandaag.

Onze specifieke bijdrage voor de universitaire gemeenschap situeren we in het domein van de spiritualiteit. De universiteitspastor is ook een 'spiritueel zorgverlener', net zoals de 'zorgpastor'. Deze benaming wordt in Vlaanderen gebruikt voor pastores die werkzaam zijn in zorginstellingen. Een universiteitspastor draagt immers ook zorg voor student en medewerker. In individuele gespreksbegeleiding en in de groepsbegeleidingen focust de pastor zich op het proces van betekenisgeving, de wijze waarop mensen expliciet reflecteren over de

belangrijke levensdoelen – ultieme doelen – in hun leven. Het type zorg is afhankelijk van de persoonlijke behoeften en verlangens van de zorgvrager: individuele gespreksbegeleiding, groeps gesprekken, activiteiten die aanzetten tot reflectie over levensvragen, activiteiten die inzetten op het welzijn, rituelen en symbolen, enzovoort. We willen zo de hele mens stimuleren: lichaam en geest. Onderzoek in de gezondheidszorg toont aan dat spirituele zorgverlening preventief werkt en verdere spirituele en mentale crisissen voorkomt (bijv. Balboni et al., 2022). Hoewel de spirituele zorgverlening van UP geworteld is in de christelijke traditie, ondersteunen pastores studenten uit verschillende religieuze en culturele tradities.

Besluit

Wat dit overzicht over het universiteits- en hogeschoolpastoraat in Nederland en Vlaanderen alvast leert, is dat dé vraag waarmee universiteits- en hogeschoolpastores worstelen dezelfde vraag is als die van bijvoorbeeld de zorgpastor of geestelijk verzorger, de godsdienstleerkracht, de verschillende geloofsgemeenschappen: hoe verhoud je je vanuit levensbeschouwelijk perspectief tot de post-seculiere en superdiverse samenleving? Dien je daarvoor zelf te vervellen tot een ‘seculiere pastor’ om aansluiting te verzekeren of kan je ook vanuit een sterke levensbeschouwelijke identiteit aansluiting vinden door je dienstverlening af te stemmen op de noden en vragen van hedendaagse studenten en personeel? Uit het artikel blijkt duidelijk dat deze vraag in beide richtingen beantwoord wordt en succesvol blijkt, aangezien beide modellen overeind blijven.

Hierbij aansluitend is het belangrijk om ten alle tijde helder en transparant te communiceren over de doelstelling van de eigen werking. Wil men een breed en creatief aanbod ontwikkelen ter ondersteuning van de levensbeschouwelijke ontwikkeling van de student en het personeelslid of hoopt men hen op termijn aansluiting te doen vinden bij de eigen geloofsgemeenschap? Om aan deze vraag tegemoet te komen, werd in dit artikel verwezen naar onderzoek waar men aanraadt om een doelgroepenpastoraat te ontwikkelen. Op die manier kan men aan verschillende doelstellingen tegemoet komen en geeft men aan de student en het personeelslid zelf de vrijheid om te kiezen. Sommige studenten worstelen immers met geloofsvragen, terwijl anderen levensbeschouwelijke ondersteuning wensen. In elk geval verdient elke student en elk personeelslid het om onvoorwaardelijk vrijuit zichzelf te mogen zijn.

Wil het universiteits- en hogeschoolpastoraat echt geïntegreerd, met impact en duurzaam kunnen werken, is een goede structurele verankering in de onderwijsinstelling wellicht onontbeerlijk. Deze bijdrage leert dat ook dit in Vlaanderen en Nederland kan in verschillende samenwerkingsmodellen: sommige studentenpastores worden aangesteld door de onderwijsinstelling, anderen worden tewerkgesteld in een stichting waarvan de onderwijsinstelling deel uitmaakt. Universiteits- en hogeschoolpastores die werken op deze wijze hebben vaak opdrachten in het beleid van de onderwijsinstelling. Van initiatieven waar die structurele verbondenheid er niet is, dient de student of het personeelslid voornamelijk zelf over de brug te komen.

Het is interessant om verder uit te zoeken waarom deze of gene keuze gemaakt wordt. Hét juiste antwoord wordt wellicht niet gevonden. Het blijft wellicht als zoeken naar de heilige graal. Misschien is het niet eens de belangrijkste vraag aangezien onderzoek aantoonde dat studenten vooral niet-veroordelende, benaderbare, inclusieve universiteits- en hogeschoolpastores met goed getrainde communicatieve vaardigheden wensen. Ze wensen een professionele, menselijke en individuele begeleiding in het spreken over levensbeschouwelijke vraagstukken. Het is dan ook goed te leren dat dit specifieke onderdeel van het erg uitgebreide takenpakket behouden blijft én in de vitrine van het universiteits- en hogeschoolpastoraat wordt gezet, los van een levensbeschouwelijke of seculiere invulling. <

- broeck & J. Claeys (eds.), *Eigenzinnig leraar-zijn in een katholieke school. Waar zeg jij dat ik ben?* Brussel: Licap; pp. 80-89.
- Pollefeyt D., Bouwens J. (2023). Zeven levensbeschouwelijke subgroepen onder studenten hoger onderwijs. Een pleidooi voor doelgroepenpastoraal, in J. Haers, M. Steegen & C. Van Asselbergh, *De parochie als spiritueel labo* (Leuvense Cahiers voor Praktische Theologie, 29). Antwerpen: Halewijn; pp. 75-93.
 - Smedes, T. (2016). *God iets of niets? De postseculiere maatschappij tussen 'geloof' en 'ongeloof'*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

Literatuur

- Aune K., Peacock L., Guest M., Law J. (2023). University Chaplains as Relational Presence. Navigating Understandings of Good and Effective Chaplaincy in UK Universities. *Journal of College and Character*, 24, 197-216.
- Balboni T., VanderWeele T., et al. (2022). Spirituality in Serious Illness and Health. *JAMA*, 22, 184-197.
- Barton R., Cadge W., van Stee E. (2024). Caring for the Whole Student. How Do Chaplains Contribute to Campus Life? *Journal of College and Character*, 21, 67-85.
- Cartledge M., Colley, C. (2001). University Chaplaincy. A question of Identity and Relevance. *Contact*, 135, 29-37.
- Field C.D. (2021). *Counting Religion in Britain, 1970-2020. Secularization in statistical Context*. Oxford: Oxford University Press.
- Halik T. (2023). *De namiddag van het Christendom. Op weg naar een nieuw tijdperk*. Utrecht: Kok Boekencentrum.
- Haers J., Steegen M., Van Asselbergh C. (2023). *De parochie als spiritueel labo. Zestig jaar Universitaire Parochie, KU Leuven* (Leuvense Cahiers voor Praktische Theologie, 20). Antwerpen: Halewijn.
- Miller S., Stehpen C.W. (2024). Assessing the Impact Amongst Chaplains in a University Setting: Phase Two of an Action Research Project. *Journal of Pastoral Care and Counselling*, 78, 1-12.
- Pollefeyt D., Bouwens J. (2010). *Tussen Leuven en Melbourne. Katholiek onderwijs in tijden van detraditionalisering en pluralisering. Een inleiding in de Melbourne Schaal*, in K. Vanspey-